

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН

«31» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ
ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН**

рівень вищої освіти - третій (освітньо-науковий)

- галузь знань - 08 Право
спеціальність - 081 Право
освітня програма - Право
вид дисципліни - за вибором
факультет - юридичний

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

31 серпня 2023 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Мічурін Є.О., д.ю.н., професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол від 26 червня 2023 року, № 14

Завідувач кафедри

цивільно-правових дисциплін

Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньої професійної програми (керівником проектної групи) «Право» третього (освітньо-наукового) рівня освіти

Гарант освітньої професійної програми (керівник проектної групи) «Право» третього (освітньо-наукового) рівня освіти

Тетяна КАГАНОВСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 31 серпня 2023 року, № 1

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету

Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Дослідження охорони і захисту цивільних правовідносин» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки за третім (освітньо-науковим) рівнем з галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є досягнення всеобічного глибокого розуміння та засвоєння студентами сутності та природи норм та принципів здійснення, охорони та захисту прав та інтересів осіб в приватному праві в сучасних умовах інтеграції національного законодавства із законодавством Європейського Союзу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є формування таких загальних та фахових компетентностей:

ЗК-1 Знання та розуміння предметної галузі, здатність сумлінно виконувати професійні обов'язки, діяти відповідно до етичних мотивів та чинного законодавства;

ЗК-3 Уміння мислити евристично, самостійно; здатність до гіпотетичного та інноваційного мислення, генерування нових ідей;

ЗК-4 Вміння працювати з інформацією та фактичним матеріалом для вирішення проблеми дослідження; формувати теоретичні та інформаційні бази наукового дослідження;

ЗК-5 Уміння оперувати концептуальними знаннями щодо проведення науково-дослідної роботи; уміння використовувати сучасні наукові методи, як теоретичні, так і емпіричні, виходячи із завдань конкретного дослідження;

ЗК-7 Здатність формулювати завдання та складати програму дослідження, опрацьовувати одержані результати, відтворювати їх у формі якісних наукових текстів (тези, статті, дисертаційне дослідження), які відповідають встановленим стандартам;

ЗК-9 Уміння вести наукову дискусію та спір, відстоювати власні погляди в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі, інтелектуальна чесність і вміння працювати з критикою;

ФК-1.1. Виявляти глибокі й системні теоретичні та емпіричні знання за фахом та у споріднених сферах правового регулювання; поглиблене розуміння правових питань, правової системи, юридичної теорії та практики (у т.ч. глибоке знання наукової літератури за профілем);

ФК-1.4 Здатність кваліфіковано здійснювати наукові дослідження в галузі права; викладати правові дисципліни на високому теоретичному й методичному рівні; ефективно здійснювати правове виховання;

ФК-4.1. Здатність до формування висновків наукових досліджень цивільно-правових інститутів та явищ та висвітленні їх при викладанні дисциплін цивільноправового спрямування;

ФК-4.2. Здатність самостійного аналізу практики застосування нормативно-правових актів для виявлення проблем правового регулювання цивільно-правових, сімейних, міжнародно-правових відносин та надання рекомендацій щодо їх вирішення;

ФК-4.3. Здатність на високому професійному рівні застосовувати норми чинного матеріального та процесуального законодавства до регулювання цивільних, міжнародних, сімейних відносин;

ФК-4.4. Систематизувати та узагальнювати знання з проблемних питань цивільного процесу на основі яких формулювати пропозиції щодо вдосконалення форм та засобів цивільно-правової охорони та захисту прав та інтересів учасників правовідносин приватноправової сфери.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
3-й	3-й
Лекції	
12 год.	4 год.
Практичні, семінарські	
12 год.	2 год.
Лабораторні	
Самостійна робота, у тому числі	
96 год.	114 год.
Індивідуальні завдання:	
-	

1.6. В результаті засвоєння навчальної дисципліни студент повинен:

ПРН 1. Демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації, пропонувати неординарні підходи з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань;

ПРН 3. Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології;

ПРН 5. Знати основні юридичні школи, що склалися у відповідній сфері правових досліджень;

ПРН 9. Знати юридичну (у т.ч. судову) практику за напрямом діяльності;

ПРН 10. Демонстрування прихильності просуванню цінності науки; проведення роботи з правової освіти, надання довідок і консультацій працівникам органу публічної влади, підприємства, установи, організації про чинне право, а також висновків з правових питань; надання допомоги з оформлення документів правового характеру;

ПРН 12. Застосовувати на постійній основі деонтологічні правила і керівні принципи наукових досліджень в галузі права з урахуванням таких аспектів, як необхідність дотримання авторських прав, недоторканності приватного життя, професійної таємниці та належних дослідницьких практик тощо;

ПРН 13. Опрацьовувати, аналізувати і синтезувати великі обсяги даних;

ПРН 15. Оперувати концептуальними знаннями щодо проведення науково-дослідної роботи;

ПРН 16. Продукувати оригінальні, придатні до публікування у фахових виданнях наукові розробки у галузі права, демонструвати самостійне мислення, достатнє для обрання теми і відповідних методів дослідження;

ПРН 17. Коректно формулювати наукову проблему та дослідницькі завдання, визначати актуальність та новизну наукової роботи;

ПРН 18. Відбирати, порівнювати, співставляти необхідну інформацію і фактичний

матеріал для підготовки та проведення дослідження відповідно до поставленої мети та визначених завдань;

ПРН 20. Правильно інтерпретувати нові факти, що з'являються у відповідній галузі юридичної науки і практики;

ПРН 24. Визначати цілі, зміст, принципи, способи правового регулювання у відповідній сфері;

ПРН 25. Операувати методичними принципами та категоріями в науковому дослідженні;

ПРН 31. Виконання наукових досліджень з правою тематики;

ПРН 33. Формулювання і вирішення завдань, які виникають під час науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності, що потребують поглиблених професійних знань.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи охорони та захисту в приватному праві України

Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження охорони та захисту правових відносин приватної сфери

Категорії «охорона» та «захист» у соціальному, філософському та історичному вимірі. Охорона та захист в цивільно-правовій науці. Історичний аналіз досліджень охорони та захисту цивільно-правових відносин вітчизняними та іноземними науковцями. Основні юридичні концепції та доктринальні напрямки розвитку інститутів охорони та захисту в Україні. Основні теоретичні проблеми дослідження охорони цивільних відносин. Основні теоретичні проблеми дослідження захисту цивільно-правових відносин.

Поняття та зміст права на охорону. Підстави надання цивільно-правової охорони. Строки охорони цивільно-правових відносин.

Поняття та зміст права на захист. Підстави надання цивільно-правового захисту. Строки захисту цивільно-правових прав та інтересів.

Умови застосування заходів охорони.

Законодавчі, адміністративні, судові акти як джерела встановлення охорони та захисту цивільних прав та інтересів. Договір як джерело встановлення охорони та захисту цивільних прав та обов'язків.

Тема 2. Характеристика форм та засобів охорони та захисту прав та інтересів в приватній сфері

Юрисдикційні та неюрисдикційні форми цивільно-правового захисту.

Досудовий захист. Здійснення примирювальних процедур як універсальний спосіб захисту цивільних прав. Особливості досудового охорони та захисту договірних, спадкових, сімейних відносин, а також відносин права власності та права інтелектуальної власності.

Поягання, створення загрози, порушення як підстави для надання цивільно-правового захисту. Невизнання, оспорювання, невиконання обов'язків як форми посягання на цивільні права та інтереси.

Захист цивільних прав судом. Способи захисту прав судом. Поняття та види позовів. Позовні та непозовні провадження.

Розділ 2. Окремі питання охорони та захисту в приватному праві України

Тема 3. Суб'єкти охорони та захисту правовідносин приватної сфери

Фізичні та юридичні особи як суб'єкти самостійної охорони та самозахисту. Правосуб'єктність осіб приватного права на здійснення самозахисту. Сутність та зміст

правомочностей на здійснення самозахисту.

Охорона та захист цивільних прав Президентом України.

Охорона та захист цивільних прав органами державної влади в порядку адміністративного провадження. Охорона та захист органами державної влади в порядку судового провадження.

Охорона та захист цивільних прав правоохоронними органами в тому числі: прокуратурою, органами досудового розслідування, судами.

Охорона та захист цивільних прав нотаріусом. Охорона та захист цивільно-правових відносин громадськими інституціями. Громадські організації, арбітраж, третейський суд. Захист прав Європейським судом з прав людини.

Тема 4. Об'єкти охорони та захисту правовідносин приватної сфери

Речі, майно, цінні папери, майнові права та інтереси як об'єкти цивільно-правової охорони та захисту. Нематеріальні блага як об'єкти цивільно-правового захисту.

Немайнові права та інтереси як об'єкти цивільно-правової охорони та захисту. Особисті немайнові права фізичних осіб як об'єкти цивільно-правової охорони та захисту. Особисті немайнові права автора та інших осіб правоволодільців права інтелектуальної власності. Особисті немайнові права учасників сімейних відносин.

Тема 5. Види способів захисту прав та інтересів в приватних відносинах

Загальна характеристика відновлювально-некомпенсаційних способів захисту цивільних прав та інтересів. Визнання цивільного права та інтересу. Присудження до виконання обов'язків в натурі. Відновлення положення, що існувало до порушення права.

Визнання адміністративно-правового акту, дій чи бездіяльності органів державної влади, органу місцевого самоврядування незаконними. Визнання адміністративно-правового акту, дій чи бездіяльності посадової або службової особи органів державної влади, органу місцевого самоврядування незаконними.

Визнання правочину недійсним. Присудження до укладення договору. Припинення та розірвання договору.

Загальна характеристика відновлювально-компенсаційних способів захисту цивільних прав та інтересів. Відшкодування майнової шкоди. Відшкодування моральної шкоди.

Стягнення неустойки. Стягнення збитків. Стягнення відсотків за користування чужими грошима. Стягнення доходів отриманого від незаконно придбаного майна.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	інд.	с.р.		л	с	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи охорони та захисту в приватному праві України												
Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження охорони та захисту правових відносин приватної сфери	27	4	4			19	29	2	2			25
Тема 2. Характеристика форм та засобів охорони та захисту прав та інтересів в приватній	24	2	2			20	27	2				25

сфери											
Разом за розділом 1	51	6	6			39	56	4	2		50
Розділ 2. Окремі питання охорони та захисту в приватному праві України											
Тема 3. Суб'єкти охорони та захисту правовідносин приватної сфери	23	2	2			19	25				25
Тема 4. Об'єкти охорони та захисту правовідносин приватної сфери	23	2	2			19	25				25
Тема 5. Види способів захисту прав та інтересів в приватних відносинах	23	2	2			19	14				14
Разом за розділом 2	69	6	6			57	64				64
Усього годин	120	12	12			96	120	4	2		114

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні засади дослідження охорони та захисту правових відносин приватної сфери	4 (2)
2	Характеристика форм та засобів охорони та захисту прав та інтересів в приватній сфері	2
3	Суб'єкти охорони та захисту правовідносин приватної сфери	2
4	Об'єкти охорони та захисту правовідносин приватної сфери	2
5	Види способів захисту прав та інтересів в приватних відносинах	2
Разом		12 (2)

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Теоретико-методологічні засади дослідження охорони та захисту правових відносин приватної сфери Опрацювати додаткову літературу за темою	25
2	Характеристика форм та засобів охорони та захисту прав та інтересів в приватній сфері Опрацювати додаткову літературу за темою	25
3	Суб'єкти охорони та захисту правовідносин приватної сфери Опрацювати додаткову літературу за темою	25
4	Об'єкти охорони та захисту правовідносин приватної сфери Опрацювати додаткову літературу за темою	25
5	Види способів захисту прав та інтересів в приватних відносинах Опрацювати додаткову літературу за темою	14
Разом		114

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;

2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);

3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквіуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп’ютерного тестування тощо.

Підсумковий контроль проводиться в форматі екзамену.

Студента допускають до складання семестрового підсумкового контролю за умови набрання ним мінімум 10 балів. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40. Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Категорії «охорона» та «захист» у соціальному, філософському та історичному вимірі.
2. Охорона та захист в цивільно-правовій науці.
3. Історичний аналіз досліджень охорони та захисту цивільно-правових відносин вітчизняними та іноземними науковцями.
4. Основні юридичні концепції та доктринальні напрямки розвитку інститутів охорони та захисту в Україні.
5. Основні теоретичні проблеми дослідження охорони цивільних відносин.
6. Основні теоретичні проблеми дослідження захисту цивільно-правових відносин.
7. Поняття та зміст права на охорону.
8. Підстави надання цивільно-правової охорони.
9. Строки охорони цивільно-правових відносин.
10. Поняття та зміст права на захист.
11. Підстави надання цивільно-правового захисту.
12. Строки захисту цивільно-правових прав та інтересів.
13. Умови застосування заходів охорони.
14. Законодавчі, адміністративні, судові акти як джерела встановлення охорони та захисту цивільних прав та інтересів.
15. Договір як джерело встановлення охорони та захисту цивільних прав та обов’язків.
16. Юрисдикційні та неюрисдикційні форми цивільно-правового захисту.
17. Досудовий захист.
18. Здійснення примирювальних процедур як універсальний спосіб захисту цивільних прав.
19. Особливості досудового охорони та захисту договірних, спадкових, сімейних відносин, а також відносин права власності та права інтелектуальної власності.

20. Посягання, створення загрози, порушення як підстави для надання цивільно-правового захисту.
21. Невизнання, оспорювання, невиконання обов'язків як форми посягання на цивільні права та інтереси.
22. Захист цивільних прав судом. Способи захисту прав судом. Поняття та види позовів. Позовні та непозовні провадження.
23. Фізичні та юридичні особи як суб'екти самостійної охорони та самозахисту.
24. Правосуб'ектність осіб приватного права на здійснення самозахисту.
25. Сутність та зміст правомочностей на здійснення самозахисту.
26. Охорона та захист цивільних прав Президентом України.
27. Охорона та захист цивільних прав органами державної влади в порядку адміністративного провадження.
28. Охорона та захист органами державної влади в порядку судового провадження.
29. Охорона та захист цивільних прав правоохоронними органами в тому числі: прокуратурою, органами досудового розслідування, судами.
30. Охорона та захист цивільних прав нотаріусом.
31. Охорона та захист цивільно-правових відносин громадськими інституціями.
32. Громадські організації, арбітраж, третейський суд.
33. Захист прав Європейським судом з прав людини.
34. Речі, майно, цінні папери, майнові права та інтереси як об'екти цивільно-правової охорони та захисту.
35. Нематеріальні блага як об'екти цивільно-правового захисту.
36. Немайнові права та інтереси як об'екти цивільно-правової охорони та захисту.
37. Особисті немайнові права фізичних осіб як об'екти цивільно-правової охорони та захисту.
38. Особисті немайнові права автора та інших осіб правоволодільців права інтелектуальної власності.
39. Особисті немайнові права учасників сімейних відносин.
40. Загальна характеристика відновлювально-некомпенсаційних способів захисту цивільних прав та інтересів.
41. Визнання цивільного права та інтересу.
42. Присудження до виконання обов'язків в натурі.
43. Відновлення положення, що існувало до порушення права.
44. Визнання адміністративно-правового акту, дій чи бездіяльності органів державної влади, органу місцевого самоврядування незаконними.
45. Визнання адміністративно-правового акту, дій чи бездіяльності посадової або службової особи органів державної влади, органу місцевого самоврядування незаконними.
46. Визнання правочину недійсним.
47. Присудження до укладення договору. Припинення та розірвання договору.
48. Загальна характеристика відновлювально-компенсаційних способів захисту цивільних прав та інтересів. Відшкодування майнової шкоди. Відшкодування моральної шкоди.
49. Стягнення неустойки. Стягнення збитків. Стягнення відсотків за користування чужими грошима.
50. Стягнення доходів отриманого від незаконно придбаного майна.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\Sigma 1 \\ \Sigma 40 = \dots \times 8 (\text{вісім}) \\ \Sigma 2$$

Примітка:

$\Sigma 40$ – сума максимальної кількості балів

$\Sigma 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\Sigma 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Контрольна робота – 20 балів.

Поточний контроль	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Залік	Сума
T1-T5				
$\Sigma 40$	20	60	40	100

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів.

Відповідь на семінарському занятті – 1-5 балів.

Критерії оцінювання відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальної шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести спiввiдношення з iншими проблемами дисциплiнi, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєвi помилки або зовсiм пропускає матерiал i частково вiправляє цi помилки тiльки пiсля вказiвки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матерiалу, нелогично i невпевнено його викладає, у вiдповiдi мають мiсце заминки i перерви, не може пояснити проблему, хоча i розумiє її;

- викладає матерiал не достатньо зв'язно i послiдовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладi матерiалу i не вiправляє цi помилки навiть при вказiвцi на них викладача;

- виявляє нерозумiння навчального матерiалу i як наслiдок цього – повна вiдсутнiсть навичок як в аналiзi явищ, так i у подальшому виконаннi практичних завдань.

Критерiй оцiнювання контрольної та екзаменацiйної роботи

Контрольнi та екзаменацiйнi роботи виконуються у письмовiй формi. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, екзаменацiйна робота – iз 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має варiанти вiдповiдей, тiльки один з яких є правильним; за кожну правильну вiдповiдь нараховується один бал.

Шкала оцiнювання

Сума балiв за всi види навчальної дiяльностi протягом семестру	Оцiнка
90-100	вiдмiнно
70-89	добре
50-69	задовiльно
1-49	незадовiльно

10. Рекомендована лiтература

Базова лiтература

1. Науково-практичний коментар Цивiльного кодексу України : в 2 т.; за вiдповiд. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузnецової, В.В. Луця. К.: Юрiнком Інтер, 2005. Т. 1. 832 с.

2. Зейкан Я.П. Захист у цивiльнiй справi. Науково-практичний коментар. 2-ге вид., стереотип. Київ: КНТ, 2008. 484 с.

Додаткова лiтература

1. Манько Д.Г. Юридична технiка i технологiї: навч.-метод. посiб. Херсон: Олдi-плюс. 2013. 202 с.

2. Пiдлубна Т. М. Право на захист цивiльних прав та iнтересiв: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03 / Т М. Пiдлубна ; Ін-т держави i права іменi В.М. Корецького. К., 2009. 20 с.

3. Скаакун О.Ф. Теорiя держави i права : пiдручник. Х: Консум. 2012. 526 с.

4. Венедiктова I.В. Захист охоронюваних законом iнтересiв у цивiльному правi :

автореф. дис ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2013 . 44 с.

5. Рабенко С.Л. Захист прав суб'єктів господарювання міжнародним комерційним арбітражем: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Київ: Б.в., 2013. 15 с.

6. Харитонов Є.О. Цивільне і сімейне право України : навч.-практ. посіб. Є.О. Харитонов, О.М. Калітенко, В.М. Зубар та ін.; за ред. Є.О. Харитонова, А.І. Дрішлюка. Х.: ТОВ «Одіссей», 2003. 640 с.

7. Вінник О. М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення : монографія / О. М. Вінник. Київ: Атіка, 2003. 352 с.

8. Цивільне право України : підруч. Загальна частина: Т. 1., 3-є вид., пероб. і доп. / за ред. О. В. Дзери, Н. С Кузнєцової. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.

9. Цивільне право України : підруч. Загальна частина: у 2 т.; вид. 2-ге, доп. і перероб. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. К.: Видавничий Дім «ІНЮре», 2006. Т. 1. Академічний курс. 696 с.

10. Цивільне право України : підручник: у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. К. : ІНЮре, 2004. Т. 1. 480 с.

11. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект. Харків: Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2002 . 367 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського: <http://irbisnbuv.gov.ua/>
2. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: <http://rada.gov.ua/>
3. Офіційний вісник України: <http://ovu.com.ua/>
4. Юридичний журнал «Форум права»: www.irbis-nbuv.gov.ua
5. Юридичний журнал «Право України»: <http://pravoua.com.ua/>
6. Юридичний журнал «Юстиніан»: <http://www.justinian.com.ua/>
7. Електронне наукове видання «Юридичний науковий електронний журнал»: <http://www.lsej.org.ua/>